

แนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้*

เดโช แชน้ำแก้ว** เศรษฐา มุหะหมัด***

จิตติมา ดำรงวัฒนะ**** ดำรงพันธ์ ใจห้าวีระพงศ์***** บุญยั้ง ประทุม*****

(วันที่รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 12 ตุลาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 4 ธันวาคม 2563)

บทคัดย่อ

บทความครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชน ศึกษาแบบผสมผสานวิธี โดยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 29 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ และบันทึก การสังเกตกับกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชน กลุ่มกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา และกลุ่มผู้ผลิต บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 33 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ทักษะ การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ส่วนที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความรู้ อยู่ในระดับมาก และแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชน ได้แก่ (1) คุณธรรมจริยธรรม เน้นเป็นผู้นำ อุดม และใช้หลักธรรมประกอบการทำงานให้เป็น “คนดีมีคุณธรรม” (2) ด้านความรู้ เน้นเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อเข้าใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอาชีพเพื่อสร้าง “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (3) ด้านทักษะทางปัญญา เน้นการคิดวิเคราะห์ และการบูรณาการความรู้ในลักษณะ “คิดเชิงสร้างสรรค์” (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ เน้นการสื่อสารหลากหลายและเข้าใจง่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะ “เชื่อมประสานสัมพันธ์ ชุมชน” และ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นใช้เครื่องมือ ที่ทันสมัยในลักษณะ “เทคโนโลยีเพื่องานชุมชน”

คำสำคัญ: คุณภาพบัณฑิต, กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ, พัฒนาชุมชน

* บทความนี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งจากโครงการประกันคุณภาพการศึกษาปี 2563 ในหมวดที่ 3 นักศึกษาและบัณฑิต เพื่อการพัฒนาคุณภาพผลิตบัณฑิต ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตเท่านั้น

** อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, Email: daycho_kha@nstru.ac.th

*** อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**** อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

***** อาจารย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Propose guidelines for the development of the quality of graduates in community development according to the national higher education qualifications standards framework from a university in the southern region *

Daycho Khaenamkhaew ** Chettha Muhamad ***

Jittima Damrongwattana **** Damrongphan Jaiwiraphong ***** Boonying Pratum *****

(Received: July 8, 2019; Revised: October 12, 2020; Accepted: December 4, 2020)

Abstract

This article aims to study and propose guidelines for the development of the quality of graduates in community development. By mixed methods; Questionnaires were used to collect data from 29 Graduate users. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Qualitative information from interviews and observation record with 33 key purposing informants; Graduate users, Graduate of community development, Committee for educational quality assessment, and graduate producers. The data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed as follows: The survey results of the quality of graduates in community development; the aspect of ethics and morals, knowledge, cognitive skills, interpersonal skills, and numerical analysis, communication, and information technology skills in all aspects were at a high level. The aspect with the highest mean was the ethics and morals (the high level), next is the numerical analysis, communication and information technology skills (the high level), and the knowledge (the high level). The guidelines for the development of the quality of graduates in community development: (1) Ethics and morals focus on being a leader, patient, and using the principles to work in “Good and virtuous people.” (2) Knowledge focuses on learning in the area to understand the way of life, culture, and profession to create “Lifelong learning.” (3) Cognitive skills focus on analytical thinking and the integration of knowledge in “Creative thinking.” (4) Interpersonal skills focus on diverse and easy to understand communication to create participation in “Connect with the community.” (5) Numerical analysis, communication, and information technology skills focus on using modern tools in “Technology for community work.”

Keywords: The quality of graduates, The national higher education qualifications standards framework, Community Development.

* This article is a part of the 2020 Educational Quality Assurance Program in Category 3, students and graduates. To improve the quality of graduate production with the needs of graduate users.

** Lecturer Dr., Nakhon Si ThammaratRajabhat University, Email: daycho_kha@nstru.ac.th

*** Lecturer Dr., Nakhon Si ThammaratRajabhat University.

**** Lecturer Dr., Nakhon Si ThammaratRajabhat University.

***** Assistant professor Dr., Nakhon Si ThammaratRajabhat University.

***** Lecturer in Nakhon Si ThammaratRajabhat University.

บทนำ

การบริหารการผลิตบัณฑิต ประกอบด้วยการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมนักศึกษาตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรที่มุ่งให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม การบูรณาการการสอนให้สามารถเชื่อมโยงเป็นพลเมืองคุณภาพเพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ความสามารถในการดูแลตนเอง และพัฒนาสังคมให้มีความเจริญอย่างต่อเนื่อง (สุชญา สังข์จรูญ, ชญาพิมพ์ อุสาโห และพฤทธิศิริบรรณพิทักษ์, 2563) สอดคล้องกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของภาคใต้ จึงมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการ และวิชาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ให้เป็นผู้นำด้านการพัฒนาคุณภาพงานวิจัย งานสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา และบริการวิชาการเชิงบูรณาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้สู่สากลบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นมหาวิทยาลัยอุดมปัญญา (มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้, 2563) สู่การผลิตบัณฑิตพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องสถานการณ์ในปัจจุบันของการพัฒนาชุมชน เพื่อให้บัณฑิตพัฒนาชุมชนได้รับความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์แห่งอาชีพ ในลักษณะ “วิศวกรชุมชน” เพื่อทำงานรับใช้ชุมชน เสมือนนักออกแบบทางสังคมที่ผ่านการขัดเกลาจนสามารถทำงานแบบเชื่อมประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ (คณะกรรมการบริหารสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2560) จำเป็นต้องบูรณาการความรู้ เนื้อหารายวิชาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป มีความทันสมัยขึ้น และเพิ่มแหล่งเรียนรู้ในลักษณะปฏิบัติการมากขึ้น (ชนัญชิตา จันทรตรี และอภิชาติ ศรีประดิษฐ์, 2562)

สำหรับนักศึกษาที่จบการศึกษาแล้วก็จะ เป็น “บัณฑิตพัฒนาชุมชน” และเข้าสู่การปฏิบัติงานในสถานประกอบการ หน่วยงาน หรือในชุมชนต่าง ๆ ภายใต้บัณฑิตพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ (1) ด้านคุณธรรมจริยธรรมในทางวิชาการและวิชาชีพ มีวินัย อดทน ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (2) ด้านความรู้ ความเข้าใจหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และอธิบายถึงความต้องการของชุมชน ติดตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ชุมชนในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และบูรณาการความรู้กับความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ (3) ด้านทักษะทางปัญญาที่คิดอย่างรอบคอบ แก้ปัญหา ฟังพาดตนเองได้ วิเคราะห์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสม (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เพื่อการประสานงานความร่วมมือกับ

กลุ่มคนฝ่ายต่าง ๆ พัฒนาตนเอง และทางวิชาชีพ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการใช้เครื่องมือสารสนเทศ หรือสถิติมาประยุกต์ต่อการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ (คณะกรรมการบริหารสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2560)

จากความสำคัญข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ ภายใต้คำถามการวิจัยว่า คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างไรและมีแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติอย่างไร เพราะในปฏิบัติงานก็ย่อมมีปัญหาในการปฏิบัติงาน หรือการทำงานกับชุมชนที่สะท้อนให้เห็นภาพว่าการพัฒนาบัณฑิตตามกรอบ TQF ที่พึงประสงค์ หรือตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตเป็นอย่างไร จึงต้องมีการศึกษาครั้งนี้เพื่อการเสริมพลังจาก “ข้อเสนอแนะ” จากสถานประกอบการที่รับบัณฑิตเข้าทำงาน (ศศิพินต์ สุขบุญพันธ์ และคณะ, 2561) ผลการวิจัยนี้จะประโยชน์เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาเพื่อระบุนความต้องการ และเป็นจุดเด่นของการผลิตบัณฑิต หรือคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมกำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่สะท้อนถึงคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงานของ “นักพัฒนาชุมชน” ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การทำงานจริงได้ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียด หรือข้อมูลเชิงลึก (ภัทราวดี มากมี, 2559)

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 29 คน เก็บข้อมูลเฉพาะผู้ใช้บัณฑิตที่รับบัณฑิตพัฒนาชุมชนทำงานได้ จำนวน 29 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2563; หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2563)

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, 2563) สร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม ตรวจสอบเนื้อหา ภาษา สำนวนปรับปรุงข้อคำถาม และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ = 0.794 โดยไม่ต่ำกว่า 0.7 ถือว่าใช้ได้ (คณีย์ ปัตตพงศ์, 2558) และนำแบบสอบถามเสนอตรวจสอบอีกครั้ง แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งของผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงาน และลักษณะหน่วยงานเป็นคำถามให้เลือกตอบ ตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้กรอบแนวคิดคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ 5 คะแนน หมายถึงมากที่สุด, 4 คะแนน หมายถึงมาก, 3 คะแนน หมายถึงปานกลาง, 2 คะแนน หมายถึงน้อย, 1 คะแนน หมายถึงน้อยที่สุด และมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มาก, ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง น้อย, ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (สุทธิพร บุญมาก, 2560) และตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเก็บข้อมูลจากคณะฯ ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ใช้บัณฑิตโดยตรงผ่านช่องทางจดหมาย ทางไลน์ และทาง Face book จำนวน 29 ชุด ซึ่งได้ข้อมูลและการติดต่อผู้ใช้บัณฑิตจากบัณฑิตที่จบการศึกษาในระหว่างปี 2562-2563 จากนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากแจกแบบสอบถามไปแล้ว 4 สัปดาห์ ได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 29 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์เกี่ยวกับ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งของผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงาน และลักษณะหน่วยงานในตอนต้นที่ 1 ทำการวิเคราะห์จำนวน และร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย (2) คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ หน่วยงาน และสถานประกอบการต่าง ๆ ที่รับบัณฑิตพัฒนาชุมชนเข้าทำงานในระหว่างปี 2562-2563 และมีบัณฑิตพัฒนาชุมชนทำงานร่วมกันมาไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน
2. กลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชน ได้แก่ บัณฑิตพัฒนาชุมชนที่จบการศึกษาในระหว่างปี 2562-2563 และทำงานมาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวนทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
3. กลุ่มกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจประเมินให้ข้อเสนอแนะและมีความเชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพการศึกษาในปี พ.ศ. 2563
4. กลุ่มผู้ผลิตบัณฑิต ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรฯ จำนวน 5 คน และอาจารย์ประจำหลักสูตรฯ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาและกลุ่มผู้ผลิตบัณฑิต โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อสัมภาษณ์เฉพาะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกับกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 12 คน กลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชน จำนวน 6 คน กลุ่มกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ผลิตบัณฑิต จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 33 คน เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้ว ซึ่ง

เป็นแบบในการถามกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญโดยผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะยืดหยุ่น และถามไปตามแบบสัมภาษณ์ (Ritchie and Lewis, 2003) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่สร้างไว้และนำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบและนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป (2) แบบบันทึกการสังเกต ใช้แบบบันทึกการสังเกตในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชนและผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับการจัดโครงการพัฒนาชุมชน กิจกรรมในชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับกลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการประชุมในชุมชน และการลงพื้นที่ในชุมชน โดยผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ (1) ผู้วิจัยจะติดต่อเป็นการส่วนตัวก่อนเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ และเวลาที่ต้องใช้ในการสัมภาษณ์โดยประมาณเพื่อขอความร่วมมือพร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันที่จะทำการสัมภาษณ์ (2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ และนำหนังสือขออนุญาตไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยไปยังกลุ่มผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (3) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ คือ การเตรียมสัมภาษณ์ ได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งเตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และอธิบายเหตุผล และหากประเด็นใดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ประสงค์ให้ข้อมูลก็จะไม่บันทึกตามความประสงค์ รวมถึงการสังเกตใช้แบบบันทึกการสังเกตในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชนและผู้ใช้บัณฑิต เช่น การจัดโครงการพัฒนาชุมชน กิจกรรมในชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับกลุ่มบัณฑิตพัฒนาชุมชน เช่น การประชุมในชุมชน และการลงพื้นที่ในชุมชน โดยผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้นจำนวน 33 คน เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้

คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคุณธรรมจริยธรรม			
- มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน/บ้านเกิด และอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม	4.52	0.63	มากที่สุด
- เคารพกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของกลุ่มองค์กร ชุมชน และสังคม	4.51	0.64	มากที่สุด
- รู้จักความจริงของชีวิต และคุณค่าความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข	4.51	0.63	มากที่สุด
- มีระเบียบวินัย อดทนเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.49	0.58	มาก
- เคารพสิทธิ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	4.48	0.57	มาก
- สามารถวิเคราะห์ประเมินผลกระทบจากการการดำเนิน โครงการพัฒนาและโครงการวิจัยที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น และสังคม	4.38	0.73	มาก
- มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ทั้งในทางวิชาการ และวิชาชีพ	4.34	0.67	มาก
รวม			
	4.46	0.40	มาก
ด้านความรู้			
- รู้จักตนเอง ชุมชนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหา เข้าใจ และอธิบายถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งประยุกต์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการ	4.31	0.71	มาก
- ดำรงชีวิต และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้รู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวิทยาการทันสมัย รวมทั้งคิดตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สังคมในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง	4.28	0.75	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ (ต่อ)			
- มีความรู้ในแนวกว้างของหลากหลายสาขาวิชาเพื่อให้สังเกตเห็นมิติการพัฒนา แบบองค์รวม โดยสามารถบูรณาการความรู้ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนกับ ความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	4.25	0.69	มาก
- สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน และชี้นำสังคมให้พึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืนตามวิถีของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	4.24	0.79	มาก
- ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญในเนื้อหา สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน	4.17	0.60	มาก
รวม	4.25	0.33	มาก
ด้านทักษะทางปัญญา			
- สามารถสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และประเมินสารสนเทศ จัดลำดับ ความสำคัญ และสรุปประเด็นปัญหาต้องการของชุมชนท้องถิ่น และเสนอ แนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสม	4.41	0.57	มาก
- สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ รอบคอบ แก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้อย่างมี ความสุข	4.31	0.66	มาก
- สามารถประยุกต์ความรู้ และทักษะกับการแก้ไขปัญหาในดำเนินงานพัฒนา ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	4.28	0.65	มาก
- สามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาออกแบบสภาพแวดล้อมและ สิ่งแวดล้อมชุมชนผ่านการทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อสร้างเป็นนวัตกรรม องค์ความรู้ให้ชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้า และประเมินผล เพื่อปรับปรุงพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.17	0.71	มาก
รวม	4.29	0.28	มาก
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ			
- มีความรับผิดชอบตามบทบาท หน้าที่ของตนเอง ชุมชน และสังคมส่วนรวม	4.49	0.63	มาก
- สามารถวางแผน และรับผิดชอบในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่อง	4.38	0.56	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (ต่อ)			
- สามารถติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อการประสานงาน ประสานความร่วมมือกับกลุ่มคนฝ่ายต่าง ๆ ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.37	0.73	มาก
- มีประสบการณ์ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในภาคส่วนต่าง ๆ	4.31	0.66	มาก
- สามารถให้ความช่วยเหลือ และเป็นผู้อำนวยการความสะดวกแก่การแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม	4.28	0.79	มาก
- สามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มได้ ทั้งในบทบาทของผู้นำ และผู้ร่วมงานเพื่อสร้างการทำงานเป็นทีม และแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างสันติภาพและสันติสุข	4.26	0.65	มาก
รวม	4.34	0.38	มาก
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
- สามารถใช้สารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสารอย่างเหมาะสม	4.62	0.49	มากที่สุด
- สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งปากเปล่า และการเขียน เลือกใช้รูปแบบของสื่อการนำเสนออย่างเหมาะสม	4.55	0.63	มากที่สุด
- ทักษะในการใช้เครื่องมือที่จำเป็นที่มีอยู่ในปัจจุบันต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์	4.21	0.73	มาก
- สามารถแนะนำประเด็นการแก้ไขปัญหาโดยใช้สารสนเทศทางคณิตศาสตร์หรือการแสดงสถิติสำหรับการวิจัย และประยุกต์ต่อปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์	4.14	0.76	มาก
รวม	4.39	0.31	มาก
รวมทุกด้าน	4.36	0.22	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.33) ตามลำดับ

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน/บ้านเกิด และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ เคารพกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของกลุ่มองค์กร ชุมชน และสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.64) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ทั้งในทางวิชาการและวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

3. ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักตนเอง ชุมชนท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาเข้าใจ และอธิบายถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งประยุกต์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคการทำงานกับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ดำรงชีวิต และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้รู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวิทยาการทันสมัย รวมทั้งติดตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สังคมในปัจจุบันอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.75) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญในเนื้อหาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

4. ด้านทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถสืบค้น วิเคราะห์ ตีความ และประเมินสารสนเทศ จัดลำดับความสำคัญ และสรุปประเด็นปัญหาต้องการของชุมชนท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ รอบคอบ แก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมชุมชนผ่านการทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อสร้างเป็นนวัตกรรม องค์ความรู้ให้ชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

5. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

คือ มีความรับผิดชอบตามบทบาท หน้าที่ของตนเอง ชุมชน และสังคมส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ สามารถวางแผน และรับผิดชอบในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มได้ ทั้งในบทบาทของผู้นำ และผู้ร่วมงานเพื่อสร้างการทำงานเป็นทีม และแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างสันติภาพ และสันติสุขอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

6. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถใช้สารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสารอย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งปากเปล่า และการเขียน เลือกใช้รูปแบบของสื่อการนำเสนออย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.63) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถแนะนำประเด็นการแก้ไขปัญหาโดยใช้สารสนเทศทางคณิตศาสตร์ หรือการแสดงสถิติสำหรับการวิจัย และประยุกต์ต่อปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลนี้ไปใช้ในการกำหนด เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่มีมาก่อนเพื่อกำหนดเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตไทยที่พึงประสงค์ ผนวกกับทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยข้อค้นพบผ่านเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลมาประกอบการนำเสนอผลการวิจัย

2. แนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรเน้นหลักการพัฒนาดตนเอง มีความเป็นผู้นำ อดทนต่อการทำงานลำบากได้โดยไม่ย่อท้อ และใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือศาสนาที่นับถือมาส่งเสริม หรือบูรณาการการทำงานจริงในชุมชนเพื่อสร้างน่าเชื่อถือ และเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เป็นผู้นำได้ดี ชยัน อดทน และทำงานได้โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ทำงานเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนได้” (ผู้ใช้บัณฑิตคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 16 เมษายน 2563)

“ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวคิด และใช้ประกอบในการทำงาน” (บัณฑิตพัฒนาชุมชนคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 17 เมษายน 2563)

2.2 ด้านความรู้ ควรเน้นส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงพื้นที่ในสถานที่ที่ปฏิบัติงานจริงในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับลักษณะการบริหารงานพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ตลอดเวลา และข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“นำความรู้ตอนเรียนมาส่งเสริมการปฏิบัติงาน และหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ” (บัณฑิตพัฒนาชุมชนคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 17 เมษายน 2563)

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา ควรเน้นการบูรณาการความรู้เพื่อการบริหารจัดการภาครัฐ /ชุมชน และเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกฝ่าย ทุกกอง ทุกหน่วยงาน หรือทุกชุมชน ไม่เฉพาะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้สามารถเชื่อมประสานการคิด และการทำงานร่วมกันได้ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“การเชื่อมประสาน และเข้าใจการทำงานของเครือข่ายในทุก ๆ ฝ่ายเพื่อทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น” (ผู้ใช้บัณฑิตคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 16 เมษายน 2563)

“ต้องเพิ่มความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐ /ชุมชนแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น” (บัณฑิตพัฒนาชุมชนคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 17 เมษายน 2563)

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เน้นส่งเสริมการพูดต่อสาธารณะชน/ชุมชน เน้นการสื่อสารด้วยถ้อยคำภาษา หรือสื่อสารโดยภาษาถิ่นที่เข้าใจง่าย เช่น ภาษายาวี ภาษาเงี้ยว หรือภาษาถิ่นอื่น ๆ สร้างการมีส่วนร่วม ทำให้การลงพื้นที่ในชุมชนเสมือนเป็นกลุ่มเดียวกัน เครือข่าย และพร้อมที่พัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“การพูดต่อสาธารณะชนโดยใช้ภาษาถิ่นที่เข้าใจง่าย เพราะเกิดความใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น” (บัณฑิตพัฒนาชุมชนคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 17 เมษายน 2563)

“การลงพื้นที่ในชุมชนให้มากขึ้น สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน เป็นเครือข่าย และพัฒนาชุมชนร่วมกัน” (ผู้ใช้บัณฑิตคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 16 เมษายน 2563)

“บัณฑิตพัฒนาชุมชนควรเก่งประสานงาน และมีส่วนร่วมกับชุมชน” (กรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 20 กรกฎาคม 2563)

2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรเน้นการฝึกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานให้ชำนาญมากขึ้น เช่น Microsoft Office โปรแกรม SPSS หรือ PSPP และโทรศัพท์มือถือเพื่อเป็นประโยชน์ในจัดเก็บข้อมูลให้กับชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เพิ่มทักษะการใช้โปรแกรม Microsoft Office ให้ชำนาญมากขึ้น และใช้ SPSS หรือ PSPP เพื่อช่วยในการทำงานชุมชน” (ผู้ใช้บัณฑิตคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 16 เมษายน 2563)

“นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์สมาร์ตโฟนมาช่วยในการลงพื้นที่ และทำงานในชุมชน”
(ผู้ผลิตบัณฑิตคนหนึ่ง, สัมภาษณ์เมื่อ 6 กรกฎาคม 2563)

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็น โดยรวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.28) จากข้อมูลที่แสดงผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า คุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากบัณฑิตมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ ทิศสร้างสรรค์ ทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ และใช้เทคโนโลยีทำงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร จันทร์ฉาย และคณะ (2559) ที่สรุปว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของบัณฑิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเทียบเคียงได้ในลักษณะ “คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ” ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาบัณฑิตสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.40) ซึ่งด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดกว่าด้านอื่น ๆ จากข้อมูลผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า บัณฑิตมีคุณธรรมจริยธรรมในทางวิชาการและวิชาชีพ มีระเบียบวินัย อดทนเสียสละ รับผิดชอบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ภา บุญช่วย และสุพรรณิกา สันป่าแก้ว (2560) ที่สรุปว่า คุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิ โนจิตต์ และคณะ (2562) ที่สรุปว่า คุณภาพบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก บ่งชี้ได้ว่าเป็น “บัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม” ที่ผสมผสานกับการเรียนรู้และการทำงานเพื่อให้เกิดความละเอียดรอบคอบมากขึ้น

รองลงมาคือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) จากข้อมูลผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า บัณฑิตมีทักษะการใช้เครื่องมือสารสนเทศต่อการแก้ปัญหาและนำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพร สิทธิศาสตร์ และสมภรณ์ เทียนขาว (2560) ที่สรุปว่า คุณภาพบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.56) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีดา โพธิ์ทอง

และคณะ (2559) ที่สรุปว่า ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.70) บ่งชี้ได้ว่าเป็น “บัณฑิตที่มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ” ที่สอดคล้องกับปัจจุบัน และประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชุมชนได้

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.33) จากข้อมูลผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า บัณฑิตสามารถประยุกต์ความรู้ ทักษะ ติดตามการเปลี่ยนแปลง และใช้ความรู้แบบองค์รวมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัสวรรณ บุญประเสริฐ และคณะ (2562) ที่สรุปว่า คุณภาพบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.48) เป็นคุณลักษณะที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ บ่งชี้ได้ว่าเป็น “บัณฑิตที่มีความรู้” ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต เนื่องจากความเข้าใจหลักการ และทฤษฎีในการพัฒนาชุมชน

2. แนวทางพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพัฒนาชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้แก่ (1) คุณธรรมจริยธรรม ควรเน้นความเป็นผู้นำ อุดมทุน และใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา มาบูรณาการการทำงานในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของเพชรรัตน์ โล้วชากรติกุล (2560) ที่สรุปว่า ผู้นำที่ดีมีความคิด /สติปัญญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรมที่ปรับใช้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า “คนดีมีคุณธรรม” เป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (2) ด้านความรู้ เน้นการเรียนรู้จากการลงพื้นที่ และการบริหารงานพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียวเรศ รักดีจิตร และคณะ (2560) ที่สรุปว่า การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ ตั้งชนกานนท์ (2561) สรุปได้ว่า การพัฒนา และการแลกเปลี่ยนความรู้ /ประสบการณ์ เพื่อนำสู่กลยุทธ์การพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ และการทำงานของบัณฑิตที่ต้องรับทราบสิ่งใหม่ตามสถานการณ์ปัจจุบัน (3) ด้านทักษะทางปัญญา เน้นกระบวนการคิด และการบูรณาการความรู้ เพื่อการบริหารจัดการชุมชน และการเรียนรู้ในทุกภาคส่วนที่เชื่อมประสานการทำงาน และแก้ปัญหาพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสรเสริญ หุ่นแสน (2562) ได้สรุปว่า การคิดเชิงวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ ไตร่ตรองถี่ถ้วน และมีเหตุผล ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า “คิดเชิงสร้างสรรค์” มีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อนำไปสู่ทางเลือก และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เน้นสื่อสารต่อสาธารณะชน/ชุมชน ด้วยภาษาถิ่นที่เข้าใจง่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธาวิ แก้วสนิท (2558) ที่สรุปว่า การใช้สื่อ และภาษาที่หลากหลาย

เพื่อประสานความร่วมมือกับชุมชน และเป็นช่องทางการสื่อสาร ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า การพัฒนาชุมชนในลักษณะ “เชื่อมประสานความสัมพันธ์ชุมชน” ทำให้การลงพื้นที่ในชุมชนเสมือนเป็นเครือข่ายกลุ่มเดียวกัน และชุมชนเองพร้อมที่พัฒนาไปด้วยกัน (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรเน้นการฝึกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน หรือใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนให้ชำนาญมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคฯ ไทยทองแดง และจ่านอง วงษ์ชาชม (2561) ที่สรุปว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรศัพท์มือถือเพื่อใช้จัดอบรมให้ความรู้ และเป็นสื่อในชุมชนมากขึ้น ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า “เทคโนโลยีเพื่องานชุมชน” เป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัย หรือจัดเก็บข้อมูลให้กับชุมชนเพื่อคุณภาพผู้เรียน หรือบัณฑิตศตวรรษที่ 21 และเตรียมกำลังคน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันกับกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า (1) ผลการวิจัยด้านความรู้มีผลเฉลี่ยต่ำที่สุด ควรมีการส่งเสริมให้บัณฑิตได้เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจหลักการ และทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ ความรู้กับศาสตร์ที่หลากหลายในลักษณะ “เรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และ (2) ควรเน้นการใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่น ภาษายาวี ภาษายะเจะ หรือภาษาถิ่นอื่น ๆ ทำให้บัณฑิตพัฒนาชุมชนทำงานในพื้นที่ได้เข้าใจง่าย และความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภาษาอังกฤษก็มีความสำคัญ เพราะภาคใต้ที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาจำนวนมาก

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ดังธนกานนท์. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา: การประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนนักปฏิบัติ. *วารสารศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46 (1): 157-170.
- กรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาคนหนึ่ง. (2563, 20 กรกฎาคม). *สัมภาษณ์*.
- คณะกรรมการบริหารสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2560). *หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (หลักสูตรปรับปรุง 2560)*. (เอกสารอัดสำเนา).
- ชนัญชิตา จันท์ตรี และอภิชาติ ศรีประดิษฐ์. (2562). การประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิศวกรรม การผลิตและอุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ)*, 12(2): 655-671.

- คณีย์ ปัดคพงศ์. (2558). *เอกสารวิชาการด้านศาสตร์การวิจัยและสถิติประยุกต์*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2563, จาก <http://it.nation.ac.th/faculty/danai/download/statistics%20talks7.pdf?fbclid=IwAROMHhon>.
- นภัสวรรณ บุญประเสริฐ และคณะ. (2562). คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์. *พินเนศวร์สาร*, 15(2): 115-126.
- นภาพร จันทร์ฉาย และคณะ. (2559). การประเมินคุณภาพบัณฑิตระดับปริญญาตรีหลักสูตรอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552. *วารสาร วิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1): 181-195.
- นิกข์นิภา บุญช่วย และสุพรรณิกา สันป่าแก้ว. (2560). ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อคุณภาพบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ)*, 10(2): 506-516.
- บัณฑิตพัฒนาชุมชนคนหนึ่ง. (2563, 17 เมษายน). *สัมภาษณ์*.
- ปวีดา โพธิ์ทอง และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ และผลการเรียนรู้ของนักศึกษาตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF). *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(3): 124-132.
- ผู้ใช้บัณฑิตคนหนึ่ง. (2563, 16 เมษายน). *สัมภาษณ์*.
- _____. (2563, 6 กรกฎาคม). *สัมภาษณ์*.
- เพชรรัตน์ โล้วาการดีกุล. (2560). ผู้นำองค์กรที่ดี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรม ราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(3): 85-96.
- ภัทราวดี มากมี. (2559). การออกแบบการวิจัยสำหรับการวิจัยแบบผสมวิธี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(2): 19-31.
- ภาดา ไทยทองแสง และจ่านง วงษ์ชาชม. (2561). แนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการ เรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 15(70): 182-188.
- มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้. (2563). *ปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจ*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.nstru.ac.th/en/page/history>.
- เมธาวิ แก้วสนิท. (2558). การศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารและช่องทางการสื่อสาร ระหว่างชุมชนและ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคนุตรปริทรรศน์*, 7(2): 21-35.

- เยาวเรศ กักคิฉัตร และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนา
ฐานความรู้ภูมิแม่ น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 7(13): 51-66.
- วิภาพร สิทธิศาสตร์ และสมภรณ์ เทียนขาว. (2560). คุณภาพบัณฑิตและอัตลักษณ์บัณฑิต หลักสูตร
พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช. *วารสารพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม*, 18(34): 49-61.
- วิสุทธิ โนจิตต์ และคณะ. (2562). เปรียบเทียบความคาดหวังและคุณภาพบัณฑิตตามการรับรู้ของผู้ใช้
บัณฑิต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 8(1), 132-145.
- ศศิพันธ์ สุขบุญพันธ์ และคณะ. (2561). ทิศทางการผลิตบัณฑิตการศึกษาศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 9(1): 77-91.
- สรเสรีญ หุ่นแสน. (2562). ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์สำหรับนักธุรกิจ. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*,
1(1): 116-128.
- สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2563). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษาของสาขาวิชาพัฒนาชุมชน
ประจำปี 2562*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2563). *รายงานจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนและสถานะ
นักศึกษา*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุชนา สังข์จรรยา, ชญาพิมพ์ อุสาโห และพฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์. (2563). กลยุทธ์การบริหารการผลิตบัณฑิต
ตามแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 48(1): 332-352.
- สุทธิพร บุญมาก. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. (2563). *โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ประจำปี
2562*. (เอกสารอัดสำเนา).
- Ritchie, J. and Lewis, J. (2003). *Qualitative Research Practice*. London: Sage.

*****